

Pákistán, Afgánistán, Írán, Irák – aktuální problémy regionu

Michaela Smrčková

Vedoucí práce: Ing. Andrea Turečková

1. Úvod

Pro zpracování seminární práce jsem si vybrala čtyři země, Pákistán, Afgánistán, Írán a Irák. Zdá se, že termín „region“ zde není na místě, protože region by měl být celistvý a měl by vykazovat určité podobné rysy a také vzájemnou propojenost. Na první pohled tomu tak rozhodně není. Jak by bylo možné srovnávat prezidentský režim Pákistánu, teokracii v Íránu, svrženou autokracii v Iráku a bezmocnou vládu v zbídačeném Afgánistánu? Země na jedné straně nesmírně bohaté na ropu a zemní plyn, na druhé straně trpící suchem? Úrodné nížiny a pusté hory?

Nicméně existuje mnoho podobných věcí, které objevíme postupně a díky kterým možná pochopíme, proč v žádné ze zemí nefunguje a ani nemůže fungovat demokracie v tom slova smyslu, jak ji chápe západní civilizace. Tato oblast patří mezi kolébky naší civilizace, už tehdy byly v úrodných nížinách výborné podmínky pro zemědělství, pozdější objev největší zásoby ropy na světě předurčil tento region k tomu, aby se stal aktérem mocenského působení.

Lidé západního světa se vymanili z bezprostřední závislosti na přírodě, vzdálili se jí a věří, že mohou spoléhat sami na sebe, na výdobytky civilizace a rozum. V těchto zemích je to jinak, a jsem přesvědčena, že vliv náboženství neposiluje pouze tradice (popř. stát), ale že souvisí i s závislostí tamních obyvatel na přírodě, nejen na rozmarech počasí, ale jde i o oblast seismicky velice aktivní¹, touto oblastí prošlo mnoho konfliktů a válek apod. Toto jsou události, které běžní lidé neovlivní, a tak se „odevzdávají do rukou“ něčemu vyššímu. Pokud se institut státu spojuje s institutem náboženství, jsou pak náboženské tradice všudypřítomné a provázejí jedince od narození do smrti. Jednotlivec tedy nemá příliš možnost a ani důvod se z této pro nás podivné situace vymanit.

Všechna tato zdánlivá protivenství a nešastný vývoj v tomto regionu mne zajímají a ráda bych v této práci nastínila aktuální stav a to, co mu předcházelo a co jej tedy determinuje. Zároveň chci identifikovat hlavní problémy a výzvy do budoucna. Celkově bych tedy chtěla čtenáři nabídnout stručnou charakteristiku oblasti, která umožní hlouběji porozumět současné situaci i regionu samotnému.

2. Charakteristika regionu

Vzhledem k ohromné přírodní rozmanitosti, rozdílné vybavenosti nerostnými surovinami, aktuální politické situaci i ekonomické úrovni představím tyto charakteristiky

¹ Region bývá často zasažen zemětřesením, které dopadá především na chudé obyvatelstvo, jejichž domky z hliněných cihel nevydrží ani menší otřesy.

u každé země zvlášť a ve třetí části textu je vzájemně porovnám. Společným rysem těchto zemí (a nezbytným pro pochopení událostí) je však náboženství.

Převažujícím náboženstvím v těchto čtyřech státech je islám. Islám navazuje na židovství a křesťanství, s nimiž sdílí proroky Abraháma, Mojžíše, Ježíše aj. Nejvýznamnějším prorokem je však Mohamed, kterého si křesťané a Židé „nepovšimli“. Z toho plyne, že muslimům jsou bližší křesťané než jiná náboženství a především bezvěrci.² Ve vztahu k Židům se bohužel negativně projevuje nedobře provedené založení židovského státu na arabském území a všechny následné konflikty.

Výraznou odlišností islámu je, že nesouhlasí s odlukou náboženství od státu a světských věcí. Náboženství je tedy součástí každodenního života. Islám udává pravidla, jak se v které situaci zachovat. Mnoho lidí z vyspělých zemí má vůči Islámu předsudky, tvrdí, že jeho pravidla porušují základní lidská práva, rovnost lidí a že je agresivní. Tato nedorozumění však vycházejí z nedostatku informací a znalosti prostředí. Je pravda, že islámské právo neuděluje ženám stejná práva jako mužům, na druhé straně je však některých povinností zbavuje (např. manžel má povinnost je živit). Džihád není míněn jako expanze a rozšiřování sféry vlivu násilím, ale jako „vnitřní džihád“, tj. úsilí člověka jako jedince pracovat na sobě a rozvíjet se. Nutno ovšem dodat, že džihád byl v minulosti často náboženskými vůdci vykládán jinak a tím manipuloval veřejnost k agresivitě.

Islám nemá tak rozvinutou hierarchii, jak známe např. u katolické církve. Chybí tu tedy autorita, která by usměrňovala radikální jedince a kodifikovala jednotný výklad často nejednoznačných ustanovení Koránu. Naopak, právě ti náboženští hlasatelé, kteří se dokáží prosadit, jsou často radikálnější než samotné islámské právo. V mnoha muslimských zemích (Afghánistán, Pákistán) jsou místní zvyky a tradice mnohem konzervativnější a nesvobodnější, než jak to vyžaduje šaría.³

Islám se dělí názorově na dvě větve, Sunnity a Šiity. Sunnité představují asi 90% všech muslimů a jsou zastoupeni například v Saudské Arábii, Pákistánu, většině Afghánistánu a představují bývalou vládnoucí skupinu v Iráku. Šiité žijí v Íránu a v současné době tvoří vládu v Iráku. Rozdíl ve věrouce spočívá především v tom, že sunnité považují za právoplatné nástupce Mohameda kromě Alího ještě první tři chalífy, což šiité odmítají.⁴ Vnějšímu pozorovateli se rozdíly mohou zdát formální, každopádně mezi těmito dvěma skupinami právě probíhá občanská válka v Iráku.

3. Charakteristika jednotlivých zemí

3.1 Pákistán

Pákistán vznikl v roce 1947 rozdělením oblasti na dvě části, muslimský Pákistán a hinduistickou Indii. Do té doby také spadá počátek sporu Pákistánu a Indie o oblast Kašmíru. Potenciální konflikt by byl obzvlášť nebezpečný, jelikož obě země vlastní jaderné zbraně. Je nutno dodat, že v současné době byl učiněn pokrok ve vyjednávání a naštěstí se političtí představitelé nenechali provokovat častými bombovými útoky.

Zatímco ale z Indie se stala stabilní parlamentní demokracie, v Pákistánu měla vždy silné slovo armáda, což k stabilitě a demokracii nepřispívá. Současný pákistánský prezident Parváz Mušaraf je zároveň velitelem armády a i na veřejnosti vystupuje v uniformě. Je spojencem USA v „boji proti terorismu“, což v této protiamerické zaměřené

2 BAYRAKTAR, Ibrahim: Základy islámu. Květen 2006.

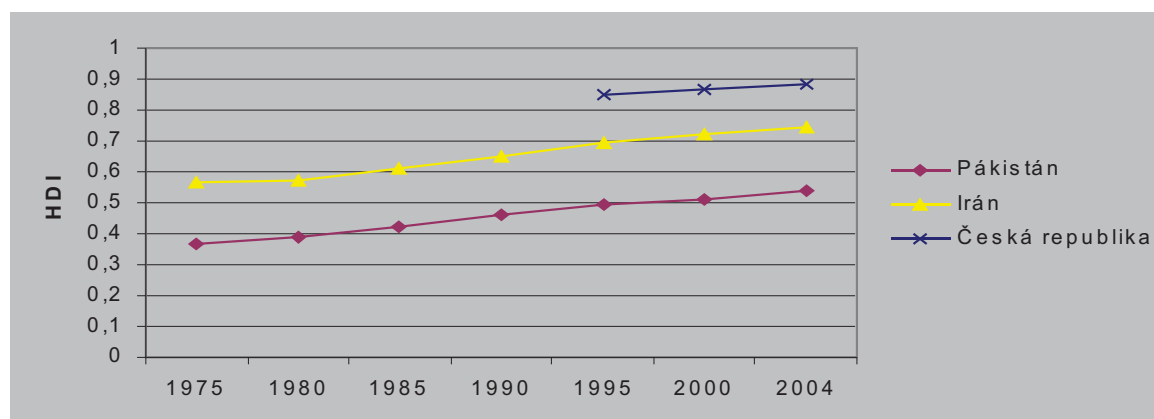
3 BAYRAKTAR, Ibrahim: Základy islámu. Květen 2006.

4 Šiité a sunnité. Karmelitánské nakladatelství – čtenářský koutek.

oblasti vyvolává pozdvižení a po neúspěších USA v Iráku to škodí i jeho image u místních lidí. Na druhou stranu i v Pákistánu se udály teroristické útoky a důraz na bezpečnost je nezbytný.

Hlavním náboženstvím v Pákistánu je islám, konkrétně jeho sunnitská větev. Z toho vyplývají možná spojení, např. se Saudskou Arábií, stabilní sunnitskou monarchií a dlouholetým přítelem USA. Pákistán vyváží hlavně průmyslové výrobky a rýži a bavlnu, dováží paliva a potraviny. Ze sledovaných zemí má největší problémy s AIDS⁵.

Graf č. 1: Vývoj ukazatele Index lidského rozvoje (HDI)

Zdroj: Human Development Report 2006

Pákistán patří dle HDI mezi země se střední mírou rozvinutosti, v roce 2004 se řadil na 134. místo v Indexu lidského rozvoje, na 65. v Indexu lidské chudoby. V roce 2000 vláda zahájila reformy, HDP od té doby roste výborným tempem, vnitřní a vnější ekonomická rovnováha se stabilizovala, došlo ke strukturálním reformám (privatizace veřejného sektoru, liberalizace zahraničního obchodu, reforma bankovního sektoru, apod.). Nicméně sociální indikátory stále zaostávají za těmi ze zemí se srovnatelným HDP na osobu.⁶ Lze pozorovat velké rozdíly v bohatství mezi regiony, například na vesnicích je poměr dívek ku chlapcům navštěvujícím základní školu mnohem menší než ve městech. V současnosti je 63 % mužů gramotných oproti 36 % žen, i když se tento poměr u mladších generací zlepšuje. 26 % pracovní síly tvoří ženy. Výše uvedený graf uvádí výši ukazatele HDI. Stejně jako ve většině komparací uvádím pro lepší porozumění i ukazatel pro Českou republiku. Bohužel ukazatele pro Afghánistán a Irák jsou dlouhodobě nedostupné.

3.2 Afghánistán

V roce 1979 byl Afghánistán napaden Sovětským svazem a až ten byl až v roce 1989 vytlačen jednotkami mujahidínů s podporou USA, Pákistánu, Saudské Arábie atd. Následovalo neklidné období boje o moc, které se nakonec zmocnil Taliban, islámské fundamentalistické hnutí, nechvalně proslulé ničením památek, které „urážejí“ islám, včetně více než tisíc let starých soch Buddhů v oblasti Bámjánu.⁷ Během těchto konfliktů uprchly milióny obyvatel ze země, což je příčinou chybějících a vysoce kolísajících statistických dat. Po útocích v září 2001 vychází najevo spojení režimu Talibanu a teroristické skupiny Al Kájda a afghánský režim se tak rychle stává cílem invaze koalice

⁵ Ze všech 4 zemí má největší problémy s AIDS (4900 úmrtí ročně, 74000 obyvatel nakažených dle UNCTAD).

⁶ Human Development Report zkoumá, jak země dokáže proměnit HDP do vzdělání, zdravotnictví apod., a tím následně vylepšit index lidského rozvoje.

⁷ Události OSN. Informační centrum OSN v Praze. Březen 2001

v rámci NATO pod vedením USA. Síly NATO zatím uspěly a vytlačily Táliby z některých oblastí, kam se postupně vracejí obyvatelé⁸, nicméně složitý terén a způsob vedení boje s cílem minimalizovat ztráty na životech na straně koalice a místního obyvatelstva ztěžuje a prodražuje tyto operace.

Současnou situaci v Afghánistánu tedy lze bohužel označit spíše za pokračující válku než za postkonfliktní rekonstrukci. Sever a západ jsou relativně stabilní, ze zničeného Kábulu je opět rychle se rozvíjející město a místní lidé souhlasí, aby mezinárodní jednotky zůstaly. Problém zůstává na jihu a východě. Zdá se, že Taliban má nevyčerpatelný zdroj bojovníků, je také pravděpodobné, že mu Pákistán poskytuje útočiště. Toto obvinění vede k napětí mezi oběma zeměmi.⁹

Naprostou většinou obyvatel jsou muslimové, z toho ze $\frac{3}{4}$ sunnité. Nejpočetnějším z mnoha etnik jsou Paštunové. Hřeben pohoří Hindúkúš tvoří přirozenou hranici mezi úrodnou a hustě obydlenou severní částí, bohatou i na přírodní zdroje (zemní plyn) a zbytkem země trpící suchem. Ekonomice zatím dominuje zemědělství a vzhledem k tomu, že nedostatek vody neumožňuje dostatečné zavlažování, věnuje se většina obyvatel pastevectví. Země je náchylná na přírodní katastrofy, zemětřesení, jarní záplavy, extrémní sucha. Energii dodává několik vodních elektráren. Vzhledem k tomu, že během četných konfliktů byla infrastruktura poničena a některé oblasti zůstávají zaminované, nehledě na vysoké hory, obchod byl utlumen a lidé se uchýlili k pěstování opia.

Po pádu Talibanu se některé oblasti dostaly pod nadvládu „narkobaronů“, v současné době 9/10 heroinu ve světě pochází odsud, navíc za minulý rok produkce vzrostla o téměř 60%! Letos se sice očekává opětovný nárůst produkce na nestabilním jihu, ale v klidnějších provinciích produkce klesá. Tam, kde je nebezpečno, kde chybí trh a infrastruktura, je produkce opia stále to nejvýnosnější, hektar máku je 9x výnosnější než pšenice. Situace by mohl pomoci vyřešit rozvoj textilního průmyslu, padají též návrhy licencovat produkci opia. Vláda zatím nechce přikročit ke sprejování polí shora, chrání tak prý malé rolníky.

Srovnáme-li situaci dnes se situací po pádu Talibanu, je možné pozorovat reálné změny, ve vzdělání i zdravotnictví, do země se vrátili 3 miliony uprchlíků. V roce 2005 proběhly volby, kterých se zúčastnila více než polovina obyvatel včetně žen. Právě budování státu je nezbytné k vítězství ve válce, ale afghánská vláda spolu s prezidentem Hamidem Karzáím je zatím slabá. Chybějí vzdělání lidé nezatížení minulostí, kteří by vedli zemi. Tradiční rodinné a klanové vazby přetrvávají a lokální úředníci jsou často zkorumpovaní. Image policie je neslavná. Překvapivě je Afghánistán 17. zemí na světě, kde lze nejsnáze založit firmu. Ohromného pokroku bylo dosaženo ve školní docházce, která se zněkolikanásobila. Alarmující zůstávají ukazatele gramotnosti, dosahující u žen starších 15 let 12,6%, u mužů stejného věku 43,1%.¹⁰

Nezbytným předpokladem budoucího rozvoje je tedy silnější postavení vlády a stabilita nejen samotné země, ale regionu celého, jelikož konflikty se snadno přelévají. Klíčovou je také spolupráce Afghánistánu s Pákistánem v oblasti sdílení informací a střežení hranic. Afghánistán je co se týče rozlohy i obyvatel mnohem větší než Irák, ale má zatím k dispozici méně než třetinu bezpečnostních složek než v Iráku. USA hodlá poskytnout finanční zdroje¹¹ na rekonstrukci země a vycvičení afghánských policejních složek i armády, která se pomalu rozrůstá, ale má problémy s kvalitou a dezercí.

8 V roce 2005 bylo utečenců přibližně 1,9 milionu.

9 Afghanistan's war – A double spring offensive. The Economist. Londýn, 24. února 2007

10 GenderStats – Database of Gender Statistics. The World Bank Group.

11 Země dostala v roce 2004 přes 2 mld. USD díky oficiální rozvojové pomoci.

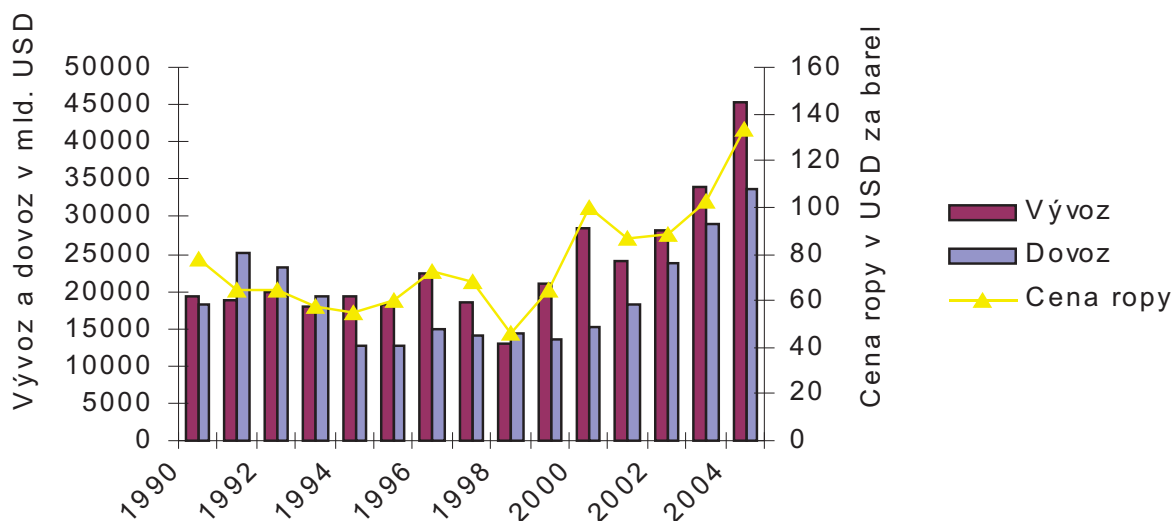
3.3 Írán

Írán se stal v roce 1979 první islámskou republikou po revoluci vedené duchovními, kteří dodnes v zemi vládou prostřednictvím zvláštní teo-demokracie. Do všech funkcí se zde svobodně volí, ale zvolen může být jen ten, kdo je zdatný v islámu a uznává nadřazenost a prvořadost islámského práva, šarii.

Ekonomická situace je příznivá, v populaci převažují mladí lidé s nadějnými vyhlídkami do budoucna. I počet vzdělaných žen roste a dobře se uplatňují na trhu práce.¹² Úroveň zdravotnictví a vzdělání je z nejlepších v regionu díky vládním programům, které cílí stejně jak na obyvatelstvo ve městech, tak i na venkově, sociální podpora funguje také. Írán se může chlubit nejlepšími ukazateli gramotnosti v regionu, i rozdíl mezi ženami a muži není tak markantní, konkrétně gramotnost mužů činí 83,5%, žen 70,4%.¹³

Problémem je nedostatek pracovních míst způsobený jak velkým počtem ekonomicky aktivního obyvatelstva (včetně nově se začleňujících žen), tak jednostranné zaměření ekonomiky na ropu. Výzvou tedy zůstává efektivněji využít toto ohromné přírodní bohatství a rozvinout jiné sektory, investovat do infrastruktury. Írán v současnosti vyváží z 92% paliva, dále pak průmyslové výrobky, dováží potraviny (11% dovozu), paliva a energii, kapitálové statky. Závislost na vývozu ropy je patrná i v hodnotovém kolísání exportu v závislosti na ceně ropy:

Graf č. 2: Vývoj zahraničního obchodu v Íránu

Zdroj: UNCTAD

V ekonomice dochází k pomalé liberalizaci, byly založeny první soukromé banky. V roce 2006 vláda ohlásila privatizaci odvětví, jejichž státní vlastnictví bylo dosud zakotveno v ústavě, a to prostřednictvím emise jejich akcií na burze, týká se to cca 100 podniků v ropném odvětví, finanční a průmyslové. Dynamika růstu HDP se sice zpomaluje, ovšem stále zůstává na dobré úrovni.¹⁴

Hlavními problémy je inflace a překážky rozvoji soukromého sektoru. Rozsáhlé podpory, nejen sociální programy, ale i ve formě energie, úvěrů, benzínu nejsou poskytovány efektivně, expanzivní fiskální politika zvyšuje inflační tlaky. Je také nejvyšší

¹² 33% pracovní síly tvoří ženy!

¹³ GenderStats – Database of Gender Statistics. The World Bank Group.

¹⁴ Iran – Country Brief. The World Bank Group. 2006.

čas začít se věnovat ochraně životního prostředí, v Teheránu a jiných velkých městech již emise překročily standardy, občas jsou kvůli nezdravému ovzduší zavřeny i školy. Největším problémem však zůstává napjatá mezinárodní situace mezi USA a Íránem kvůli vývoji jaderných zbraní. Zemi hrozí mezinárodní izolace, mnohé ze sankcí se již uskutečnily, například USA odřízly přední bankovní instituce od možnosti přístupu na americký kapitálový trh. Pro místní podnikatele jsou tato opatření vysoce nepříznivá a čím dál více se ozývají kritiky na adresu vládní politiky prezidenta Ahmadínežáda.¹⁵

3.4 Irák

Ke svržení režimu Saddáma Husajna sice stačily pouhé tři týdny, ale poté se situace postupně zvrtila do občanské války a ta trvá dosud. Paul Bremer po příchodu do Iráku rozpustil iráckou policii a z ministerstev propustil bývalé členy strany Baas, což se projevilo jako nedobrý nápad s dalekosáhlými důsledky. Noví nezaměstnaní, a tudíž nespokojení lidé, na druhé straně nedostatek kvalifikovaných pracovníků a policistů, výsledkem čehož je chaos.

V roce 2005 proběhly první svobodné volby a Iráčané v referendu odsouhlasili ústavu a poté zvolili nový parlament. Volební účast byla nakonec hojná, problém ovšem byl v tom, že Iráčané volili dle příslušnosti k etnickým skupinám. Rozepře mezi Sunnity a Šíity, k tomu konflikty uvnitř samotného vládního šíitského bloku, způsobily nynější nestabilitu.

V současnosti je situace stabilizovaná v severní kurdské oblasti a na jihu země. Naopak střed Iráku včetně Bagdádu zůstává místem plným nebezpečí. Proti Američanům nestojí již jen Al Kájda, ale i sunnitě nesouhlasící se šíitskou vládou a část samotných šíitů, radikálně nábožensky orientovaných, bouřících proti americké okupaci.

Velký vliv zde uplatňují sousední země, z nichž každá prosazuje svoje zájmy, respektive podporuje svoji komunitu, Irán šíitské milice, Sýrie sunnitské rebelie, Turecko hodlá chránit tureckou menšinu... Možným řešením by bylo jednání všech zainteresovaných a to se také možná stane, což lze považovat za průlom v americké strategii v Iráku. Mírové regionální konference by se měli zúčastnit sousední země, další státy Arabské ligy a stálí členové Rady bezpečnosti OSN. Ochota USA setkat se při jednání s Íránem a Sýrií je průlomem ve vzájemných vztazích.¹⁶

Irák má 3. největší zásoby ropy na světě a k tomu rozsáhlé zdroje zemního plynu i dostatek vody. V 70. letech se řadil mezi země se střední výší příjmu (middle-income country) s relativně dobrou infrastrukturou, vzdělávacím systémem a zdravotnictvím. Následující diktátorství, války a mezinárodní sankce měly na zemi zničující důsledky, HDP na obyvatele poklesl z 3 600 USD na méně než 1 000 USD v roce 2002 a klesal nadále během invaze vedené USA. Ekonomika se začíná vzpamatovávat až v roce 2004, kdy růst HDP dosahuje 46%, ale opět zpomaluje na 4% v roce 2005/06 kvůli nebezpečí a slabé vládě a jejím institucím. Dnes se HDP na osobu odhaduje na 1 635 USD a růst je podpořen i rostoucí spotřební poptávkou. Dominantním odvětvím zůstává ropný průmysl, představuje 2/3 HDP a 98% vývozu, a tím i vládních příjmů. Těžba kolísá okolo 2 milionů barelů za den. Vysoké ceny ropy výrazně pomáhají:

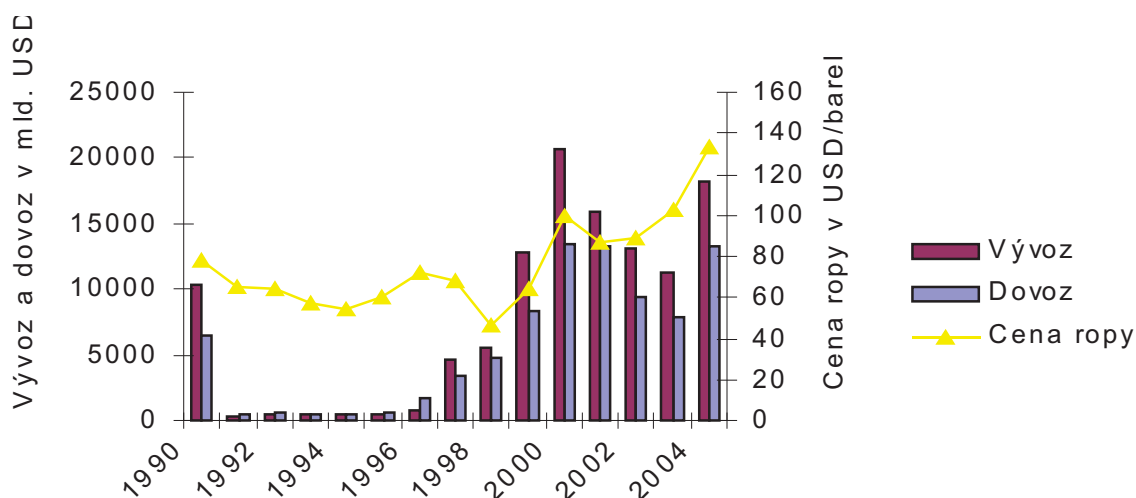
Hlavní problémy, se kterými se země potýká je vysoká nezaměstnanost (22-28%) a inflace. Zemědělství trpí nedostatkem investic. Nejsou k dispozici spolehlivá data, nicméně průzkumy ukazují jasný pokles indikátorů lidského rozvoje během 90. let a od té doby se příliš nezvýšily. Gramotnost mužů činí 84,1% u mužů a 64,2% u žen, což

15 Hostages to fortune; Iran versus the West. The Economist, Londýn, 31. března 2007.

16 Special Report: Mugged by reality – Iraq. The Economist, Londýn, 24. března 2007.

představuje přibližně průměr regionu. Výzvou je posílit instituce a vládu, potlačit korupci a zajistit bezpečnost v zemi. Pak bude mít Irák nejlepší předpoklady k růstu.¹⁷

Graf č. 3: Vývoj zahraničního obchodu v Iráku

Zdroj: UNCTAD

4. Porovnání socioekonomického vývoje

4.1 Sociální charakteristiky

Nejhustěji osídlenou zemí je Pákistán, největší dynamiku růstu má pak Afghánistán, s alarmující porodností 7,2 dětí na 1 ženu. S tím souvisí i nepříznivé charakteristiky školní docházky dívek, dostupnosti zdravotní péče a asistence při porodu. Celkově nejlépe v hodnocení vychází Írán a poté Pákistán, tedy země, které se v HDI řadí mezi středně rozvinuté. V Iráku a Íránu funguje dobře i terciární vzdělávání. Pro srovnání uvádím i údaje za Českou republiku.

Tab. č. 1: Demografické charakteristiky

	Pákistán	Afghánistán	Írán	Irák	Česká republika
Rozloha	796 100 km ²	652 100 km ²	1 600 000 km ²	438 300 km ²	78 864 km ²
Počet obyvatel	155,8 mil.	31,1 mil.	67,7 mil.	29,6 mil.	10,2 mil.
Hustota obyvatel (na km ²)	196	48	42	68	129
Populační růst	2,4%	3%	1%	2,6%	- 0,2%
Obyvatelstvo žijící ve městech	35%	24%	67%	67%	74%
Porodnost na 1 ženu	4,3 dětí	7,2 dětí	2,1 dětí	4,4 dětí	1,2 dětí

Zdroj: UNCTAD, WB

¹⁷ Data&Statistics: The World Bank.

Tab. č. 2: Ukazatele vzdělání

	Pákistán	Afghánistán	Írán	Irák	Česká republika
Docházka do základní školy	82%	92% nebo 54%	100%	98,5%	100%
Středoškolské vzdělání	27%	16%	82%	44,8%	95,7%
Vysokoškolské vzdělání	3%	1%	23%	15,4%	43,2%
Relace dívek ku chlapcům	73 ku 100	41 ku 100	1 ku 1	78 ku 100	1 ku 1
Gramotnost osob nad 15 let	50%	28%	77%	74,1%	100%

Zdroj: UNCTAD, WB

Tab. č. 3: Dostupnost zdravotní péče a nezávadné vody

	Pákistán	Afghánistán	Írán	Irák	Česká republika
Průměrná délka života	65 let	45 let	71 let	59 let	76 let
Úmrtnost dětí	80 na 1000	165 na 1000	32 na 1000	92 na 1000	4 na 1000
Zdravotní asistence při porodu	30%	14%	89,6%	72%	100%
Dostupnost nezávadné vody	91%	39%	94%	81%	100%

Zdroj: UNCTAD, WB

4.2 Ekonomický vývoj

V oblasti ekonomického vývoje se mi bohužel nepodařilo nalézt data pro Irák, jediný údaj, a to růst HDP, je navíc údaj velmi nespolehlivý, jelikož vývoj HDP v Iráku velmi kolísá. Výrazný je problém Íránu s inflací. Ze sledovaných zemí mají vyspělou ekonomickou strukturu SIA Írán a Pákistán, u Iráku nelze určit, Afghánistán má zajímavou strukturu SAI, což by mělo znamenat, že přeskočil fázi industrializace. Ve skutečnosti jde spíše o nedostatek infrastruktury.

Tab. č. 4: Porovnání ekonomických charakteristik

	Pákistán	Afghánistán	Írán	Irák	Česká republika
HDP (mld. USD)	110,7	7,2	196,30	nedostupné	124,3
HDP/obyv. dle PKS (2004)	2 225 USD	nedostupné	7 525 USD	nedostupné	19 408 USD
HND/obyv.	690 USD	200 USD	2 770 USD	nedostupné	10 710 USD
Růst HDP	7,8%	14%	5,9%	46,5%	6%
Podíl exportu na HDP	15,3%	12,4%	31,9%	nedostupné	71,7%
Podíl importu na HDP	19,9%	55,7%	27,4%	nedostupné	69,8%
Růst exportu	7,6%	31,4%	68,5%	nedostupné	10,6%
Růst importu	44,1%	21%	42,7%	nedostupné	4,9%
Obchodní bilance (mld. USD)	- 7,83	- 3,14	9,6	nedostupné	2,55
Inflace	9,8%	9,9%	18%	nedostupné	1,8%

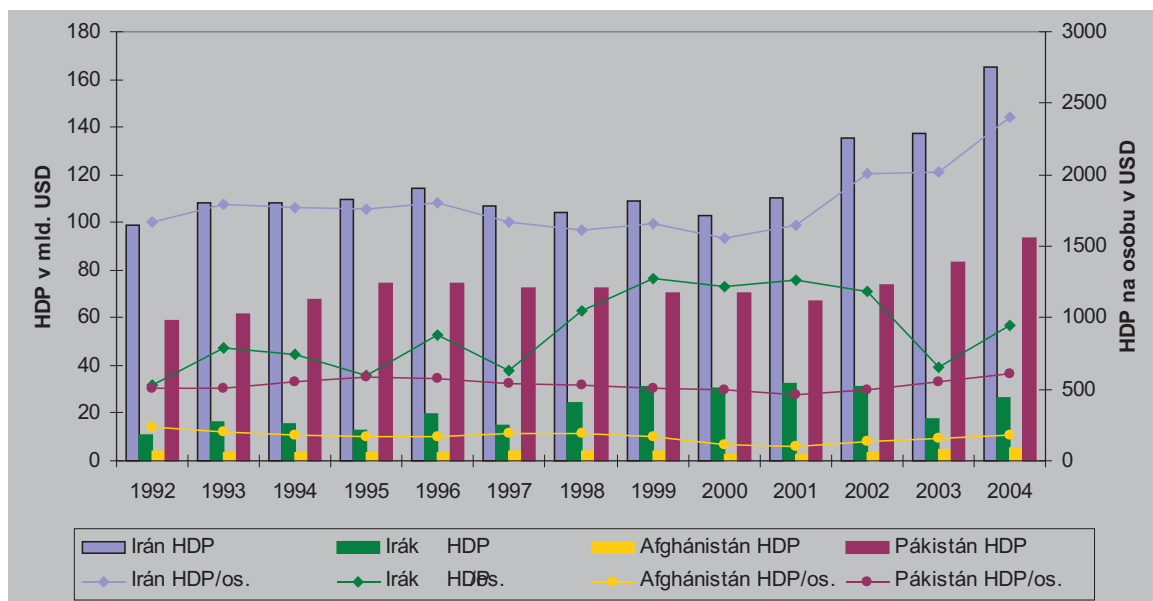
Zdroj: World Bank (většina údajů za rok 2005)

Tab. č. 5 : Zobrazení výkyvů v dynamice HDP některých zemí

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Irán	3,8	7,3	7,0	6,6	5,9	
Irák	4,0	-5,7	-44,3	46,5	2,6	
Afghánistán	-9,4	28,6	15,7	7,5	13,8	
Pákistán	1,9	3,2	5,1	6,0	7,8	6,6

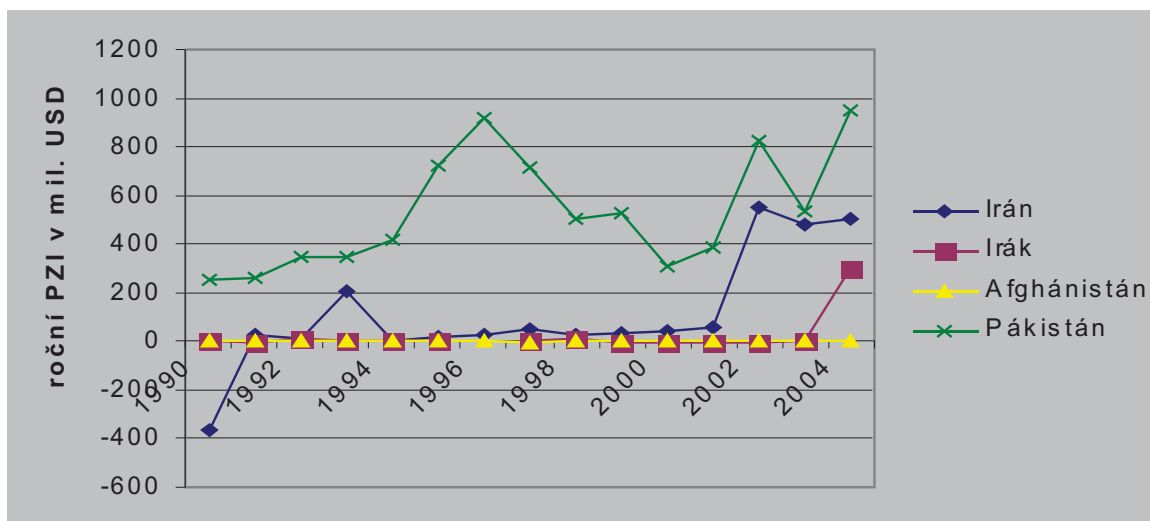
Zdroj: World Bank

Graf č. 4: Porovnání vývoje HDP a HDP na obyvatele v jednotlivých zemích

Zdroj: UNCTAD Handbook of Statistics

Graf č. 5: Příliv přímých zahraničních investic v jednotlivých letech

Zdroj: UNCTAD Handbook of Statistics

5. Závěr – hlavní problémy a výzvy

V mnoha oblastech již bylo dosaženo úctyhodného pokroku. Například po volbách v Afghánistánu a Iráku tam nyní ženy zaujímají 27% a 25% parlamentních křesel.¹⁸ Zlepšila se docházka dívek do škol, rozdíly v gramotnosti se stírají, ženy postupně vstupují na pracovní trh. Hlavními problémy tedy zůstává nestabilita, náboženský extremismus a konflikty, slabé vlády nebo naopak režimy s autoritativními prvky izolující zemi a spoutávající ekonomiku. Jakmile se tyto problémy vyřeší, nastane obrat, jelikož všechny země mají dobré předpoklady k růstu.

Země se potřebují otevřít zahraničním investicím, diverzifikovat svoji často jednostrannou ekonomickou aktivitu, zaměřit se na efektivnost a vyšší přidanou hodnotu. Vzájemný dialog arabských zemí (včetně náboženských směrů) a hlavních světových velmocí by byl dobrým východiskem ze současné situace. Je otázka, zdali můžeme očekávat změnu v přístupu k tomuto regionu a k boji proti terorismu u budoucího prezidenta USA, nebo zda již nyní demokraty ovládnutý Kongres donutí George W. Bushe pozměnit svoji strategii, která se ne zcela osvědčila.

Literatura

- [1] *Human Development Report 2006*. UNDP. 2006
- [2] dostupné na: <http://hdr.undp.org/hdr2006/statistics/>
- [3] *Handbook of Statistics*. UNCTAD
- [4] dostupné na <http://stats.unctad.org/handbook/ReportFolders/ReportFolders.aspx>
- [5] *Data&Statistics*: The World Bank
- [6] *The Millennium Development Goals Report*. United Nations. 2006
- [7] dostupné na: <http://unstats.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2006/MDGReport2006.pdf>
- [8] *Pakistan – Country Profile*. Datamonitor. Březen 2005
- [9] *The Opium Situation in Afghanistan*. United Nations – Office on Drugs and Crime. Srpen 2005, dostupné na: www.unodc.org/unodc/opium_situation_in_afghanistan.html
- [10] PAIN, A.; GOODHAND, J.: *Afghanistan - Current Employment and Socio-Economic Situation and Prospects*. ILO. Březen 2002
- [11] dostupné na: <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/AllDocsByUNID/c036a6f57902bdc5c1256b82004a8aed>
- [12] *Pakistan – Poor judgement*. The Economist. Londýn, 17. března 2007
- [13] *Afghanistan's war – A double spring offensive*. The Economist. Londýn, 24. února 2007
- [14] *Iran – Defying the United Nations*. The Economist. Londýn, 24. února 2007
- [15] *India and Pakistan – Staying on track*. The Economist. Londýn, 24. února 2007
- [16] *Hostages to fortune; Iran versus the West*. The Economist. Londýn, 31. března 2007
- [17] *Special Report: Mugged by reality – Iraq*. The Economist, Londýn, 24. března 2007

18 <http://unstats.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2006/MDGReport2006.pdf>

- [18] BAYRAKTAR, Ibrahim: *Základy islámu*. Květen 2006
- [19] dostupné na: http://www.hedvabnastezka.cz/r/nboenstv/islam/Zaklady_islamu.html
- [20] *Šiité a sunnité*. Karmelitánské nakladatelství – čtenářský koutek
- [21] dostupné na http://www.kna.cz/encyklopedie.php?id_select=1090
- [22] *Události OSN*. Informační centrum OSN v Praze. Březen 2001
- [23] dostupné na <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=774>
- [24] *GenderStats – Database of Gender Statistics*. The World Bank Group
- [25] dostupné na <http://devdata.worldbank.org/genderstats/>
- [26] *Iran – Country Brief*. The World Bank Group. 2006
- [27] dostupné na <http://siteresources.worldbank.org/INTIRAN/Resources/IRAN-BRIEF-2006AM.pdf>
- [28] *Iraq – Country Brief*. The World Bank Group. 2006
- [29] dostupné na <http://siteresources.worldbank.org/INTIRAQ/Resources/IRAQ-ENG-2006AM.pdf>